

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาผังแม่บทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อย่างยั่งยืน บทที่ 4 คณะผู้วิจัย ชุมชนและภาคที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการศึกษา สัมภาษณ์เชิงจริง พร้อมทำความเข้าใจคุณค่าความสำคัญ ศักยภาพของพื้นที่ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพและ องค์ประกอบนามธรรมเพื่อการวางผังแม่บทด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและผังบริเวณของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการใช้ เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การเสนอผลการศึกษาเรื่องการวางผังแม่บทของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา อย่างยั่งยืน นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์พื้นที่ทางกายภาพและประเมินศักยภาพ การใช้พื้นที่เป็น แหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 2 ศึกษาและกำหนดผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 พัฒนาการออกแบบผังบริเวณทางสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม ตามแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์พื้นที่ทางกายภาพและประเมินศักยภาพการใช้พื้นที่เป็นแหล่งศึกษา ทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาค้นคว้าความสำคัญของพื้นที่ทางกายภาพ ศักยภาพของพื้นที่และภูมิทัศน์ วัฒนธรรมใน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยชุมชนตำบลกุดตาเพชรและภาคที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ช่วยดำเนินงานวิจัยร่วมกับคณะผู้วิจัย เริ่มต้นด้วยการศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา พร้อมลงสำรวจสภาพพื้นที่ จากนั้นจึงร่วมวิเคราะห์ผลและ ตรวจสอบความถูกต้องขององค์ประกอบทางกายภาพและนามธรรม ความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบทางกายภาพและนามธรรมที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศและภูมิทัศน์วัฒนธรรม ศักยภาพของพื้นที่และคุณค่าความสำคัญของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาพร้อมสรุปผล

ตารางที่ 1 แสดงวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาระบบนิเวศและความสัมพันธ์ของภูมิทัศน์วัฒนธรรมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

การมีส่วนร่วมของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	กระบวนการทำวิจัย	การตอบคำถาม
- จัดเวทีระดมความคิดเห็น คณะผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ การวิจัย ความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมต่อชุมชน	- คณะผู้วิจัยนำเสนอหัวข้อและ ประเด็นในการศึกษาวิจัยพร้อม รายงานสภาพพื้นที่จากภาพถ่ายทาง อากาศ สัณฐานภูมิประเทศและ ข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบทาง กายภาพของพื้นที่จากการค้นคว้า เอกสารชั้นต้น	- การชี้แจงและให้ความรู้แก่ ชุมชนทำให้เกิดความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของมรดกทาง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมส่งผลให้ชุมชน สนับสนุนการเก็บข้อมูลพื้นที่ ทางกายภาพ
- คณะผู้วิจัย ตัวแทนชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมกันลง สำรวจพื้นที่ภายในเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา	- คณะผู้วิจัย ตัวแทนชุมชนและ ภาคีที่เกี่ยวข้องเดินสำรวจเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา โดยทำการ รังวัด ถ่ายภาพและการสัมภาษณ์ คนในพื้นที่ในเรื่ององค์ประกอบ ทางกายภาพและองค์ประกอบ นามธรรม	- ข้อมูลพื้นที่องค์ประกอบ ทางกายภาพและ องค์ประกอบนามธรรม
- จัดประชุม คณะผู้วิจัย ตัวแทนชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อ ร่วมกันจัดทำฐานข้อมูล คุณค่าความสำคัญของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่และภูมิ ทัศน์วัฒนธรรม	- คณะผู้วิจัย ตัวแทนชุมชนและ ภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณา ฐานข้อมูลคุณค่าความสำคัญของ พื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่และภูมิ ทัศน์วัฒนธรรมพร้อมตรวจสอบ ความถูกต้อง	- ฐานข้อมูลคุณค่า ความสำคัญของพื้นที่ ศักยภาพของพื้นที่และภูมิ ทัศน์วัฒนธรรม

ผลจากระบวนการวิจัยเพื่อศึกษาองค์ประกอบทางกายภาพและองค์ประกอบนามธรรม ซึ่งเรียกว่า ฐานข้อมูลคุณค่าความสำคัญของพื้นที่ ศักยภาพเชิงพื้นที่และภูมิทัศน์วัฒนธรรมในการศึกษาพบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทอย่างมากในการหาคำตอบสำหรับการวิจัยร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ซึ่งเริ่มจากชุมชนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังการ่วมกับสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จากนั้นคณะวิจัย ชุมชนและภาคีได้สนทนา พุดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จากนั้นจึงลงสำรวจพื้นที่ทางกายภาพและนามธรรม จนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยเกิดผลการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

- ชุมชนที่อยู่รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีการจัดการความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ คุณค่าความสำคัญของพื้นที่ ศักยภาพเชิงพื้นที่ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและสภาพพื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของตน

- ชุมชนเกิดความเข้าใจต่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศกับการดำรงชีพของตนที่ได้รับประโยชน์จากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

- ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ ตระหนักและหวงแหนระบบนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

ทางคณะผู้วิจัยได้ประชุมร่วมกับชุมชนที่อยู่รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาและภาคีที่เกี่ยวข้อง ณ สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เริ่มด้วยการนำเสนอคุณค่า ความสำคัญและภาพรวมของระบบนิเวศและสภาพพื้นที่ให้ทุกคนได้เข้าใจและเห็นคุณค่าร่วมกัน จากนั้นจึงสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังการ่วมลงสำรวจพื้นที่ทางกายภาพและรวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพ พร้อมตรวจสอบความถูกต้องและสรุปผลเป็นฐานข้อมูลทางกายภาพเพื่อการวางผังแม่บทและผังบริเวณของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาอย่างยั่งยืน ดังนี้

4.1 องค์ประกอบทางกายภาพ

4.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

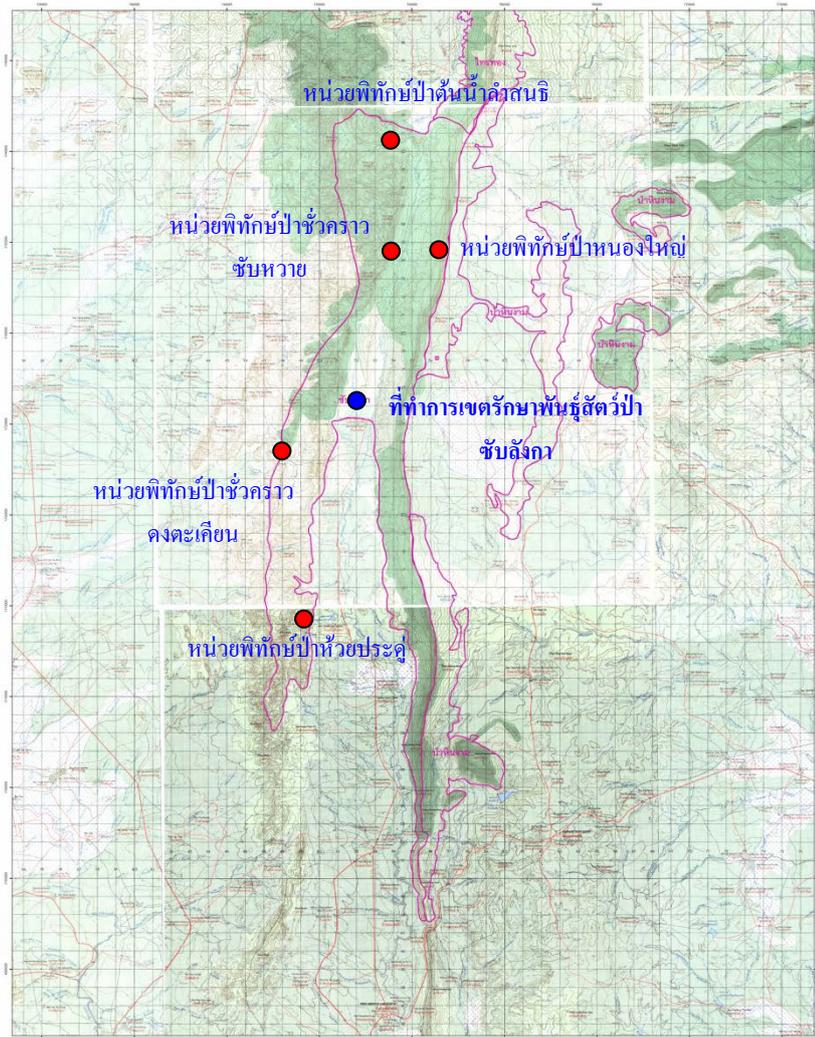
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ จรดเขตท้องที่อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ขอบเขตพื้นที่เป็นแนวสันเขาเชื่อมต่อระหว่างเทือกเขาพังเหยและเทือกเขารวก ระยะทาง 15 กิโลเมตร

ทิศใต้ จรดเขตหมู่บ้านป่าไม้ซับลังกา ตำบลกุดตาเพชร อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ขอบเขตพื้นที่เป็นที่ราบ ระยะทาง 50 กิโลเมตร

ทิศตะวันออก จรดเขตท้องที่อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ขอบเขตพื้นที่เป็นแนวสันเขาเทือกเขาพังเหย ระยะทาง 45 กิโลเมตร

ทิศตะวันตก จรดเขตท้องที่อำเภอวิเชียรบุรีและอำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ ขอบเขตพื้นที่เป็นแนวสันเขาของเทือกเขารวก ระยะทาง 35 กิโลเมตร

ภาพที่ 2 แสดงแผนที่และที่ตั้งของหน่วยงานในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา
ที่มา: เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา, 2552

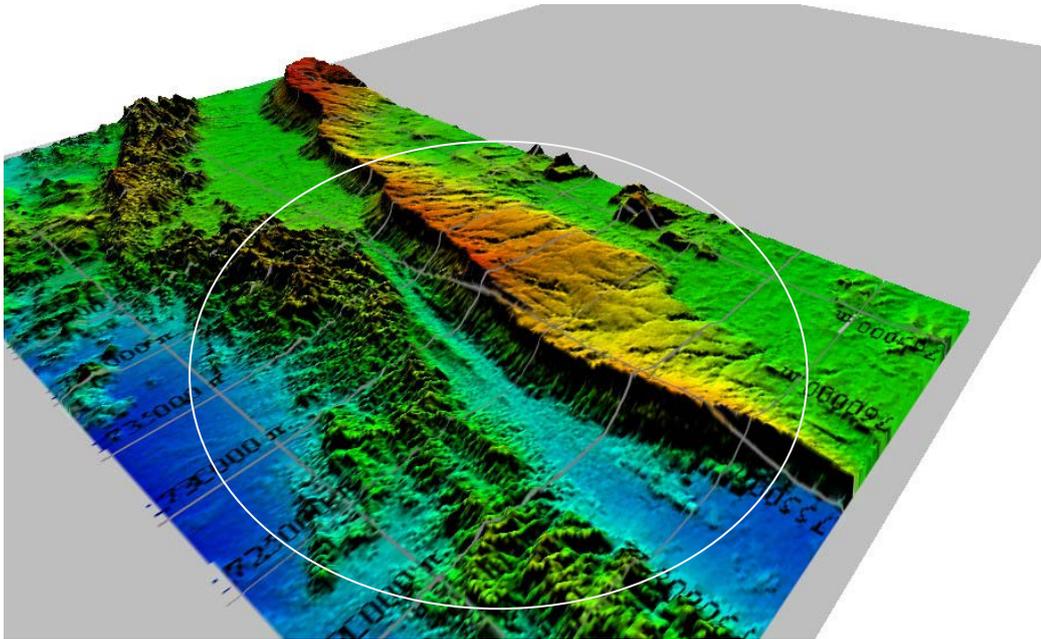
4.1.2 สภาพแวดล้อมทั่วไป (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา, 2552)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นพื้นที่ป่าที่มีทั้งป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าต้นน้ำ ป่าทุ่งหญ้า ป่าเบญจพรรณเป็นต้น โดยพืชพรรณและสัตว์ป่ามีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและเป็นผืนป่าเพียงแห่งเดียวที่มีความอุดมสมบูรณ์มากในเขตพื้นที่ภาคกลาง พื้นที่ป่ามีอาณาบริเวณอยู่ในพื้นที่ราบ พื้นที่ภูเขาสูงสลับซับซ้อนและเทือกเขาที่มีหน้าผาสูงชันอันเกิดจากการยกตัวของแผ่นดิน ซึ่งเกิดจากการมุดตัวของแผ่นดินภาคกลางส่งผลให้แผ่นดินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดการยกตัวขึ้น

ภาพที่ 3 แสดงทัศนียภาพของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นพื้นที่อยู่ระหว่างแนวเทือกเขาพังเหยและเทือกเขารวก

ที่มา: เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา, 2552

รูปที่ 4 สภาพภูมิประเทศทั่วไปของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา
ที่มา : กรมแผนที่ทหาร, 2552

4.1.3 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว

ฤดูร้อน ระหว่างเดือน มีนาคม - พฤษภาคม

ฤดูฝน ระหว่างเดือน มิถุนายน - ตุลาคม

ฤดูหนาว ระหว่างเดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 18 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 38 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปีประมาณ 1,000 มิลลิเมตรและในช่วงฤดูหนาวจะมีลมหุบเขาพัดแรงมาก

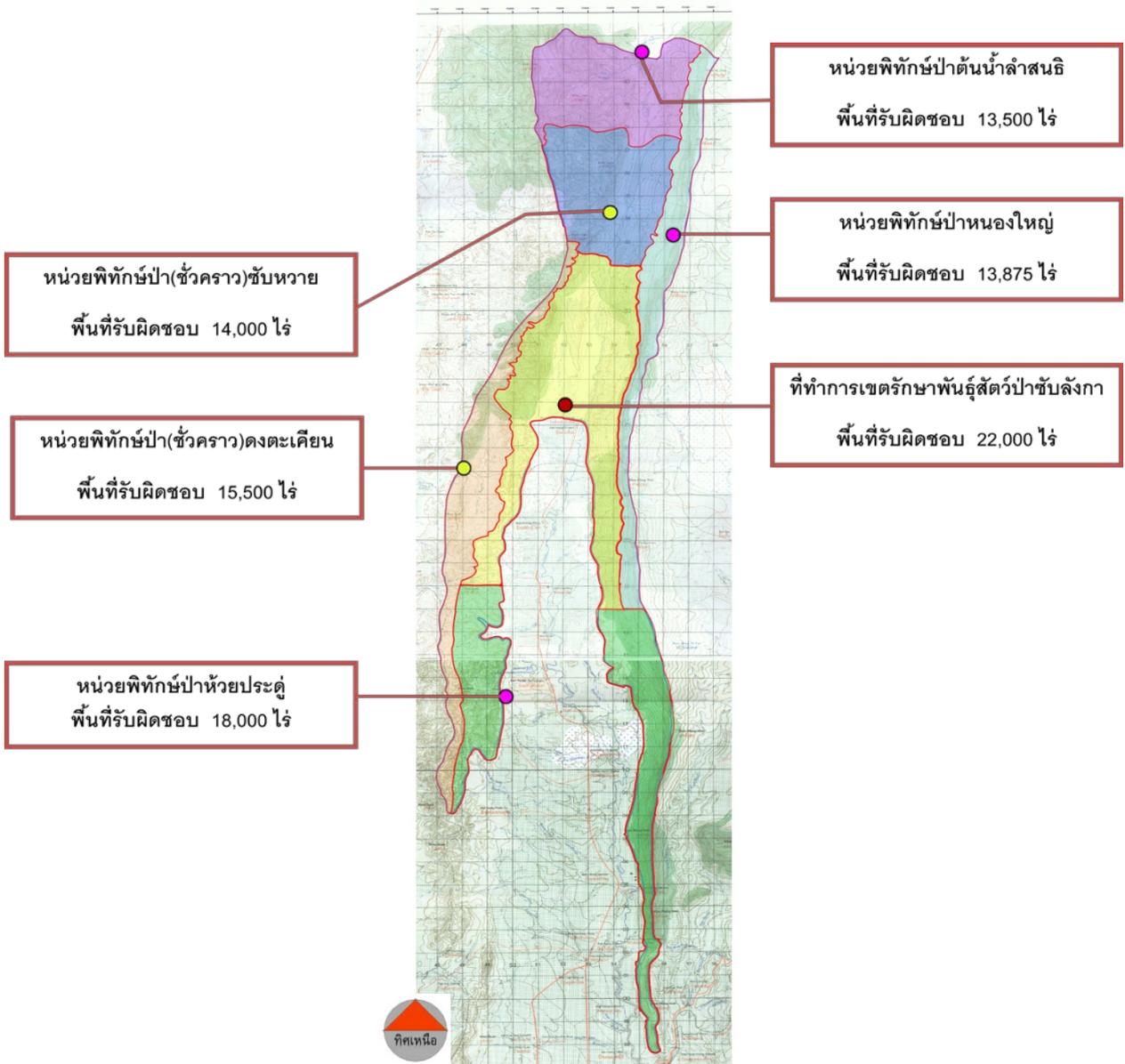
4.1.4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ปัจจุบันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพและมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่หนาแน่นหลายชนิด นอกจากความหลากหลายทางชีวภาพและการมีสัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ยังมีภูมิทัศน์ทางธรรมชาติเป็นภูเขาหินปูน มีความสูงชันสลับไปมา มีหุบเขา หน้าผาและโพรงถ้ำหลายแห่ง ภายในถ้ำต่างๆ มีหินงอกหินย้อย อีกทั้งยังมีแหล่งน้ำซับและน้ำขังอยู่ทั่วไป

ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งภายในและภายนอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาจึงได้ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้สอยเปลี่ยนไปจากรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การใช้ประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคอยปกป้องพืชพันธุ์และสัตว์ป่าให้สามารถคงความหลากหลายและมีสภาพความสมบูรณ์ทางชีวภาพซึ่งอยู่ในส่วนพื้นที่รับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ปัจจุบันนอกจากการใช้พื้นที่เป็น แหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พื้นที่ยังถูกใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งศึกษาธรรมชาติควบคู่กัน นับได้ว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้พยายามผสมผสาน การใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ทางสังคมเพิ่มมากขึ้นจากฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ซึ่งการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวและศึกษาธรรมชาติได้แก่เส้นทางห้วยพริก น้ำตกผาผึ้ง และ เขาจันทร์ผา เส้นทางห้วยประดู่ ถ้ำพระนอก ถ้ำสมุญภัย และเส้นทางห้วยซับห้วยป่าทุ่งกระเจียวใหญ่ (บัวชัน)

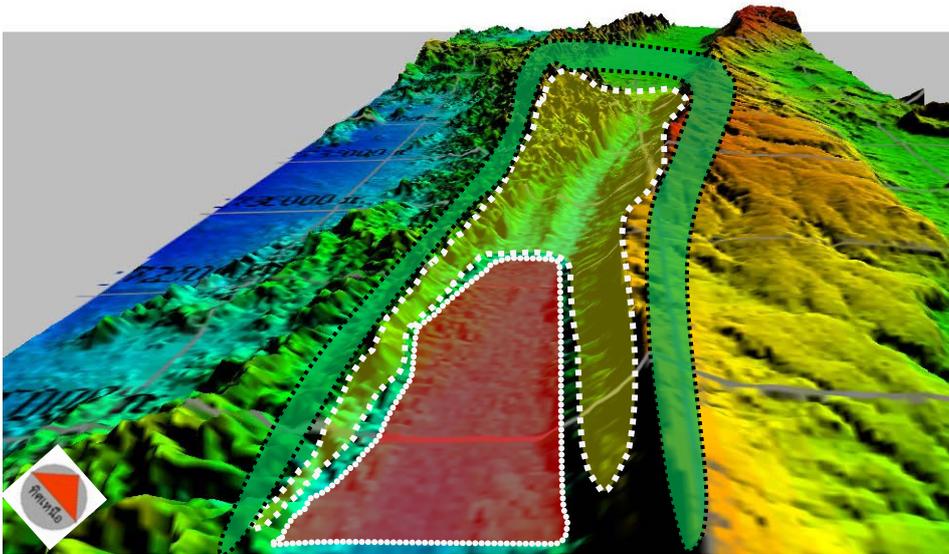
ในการนี้ทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้กำหนดพื้นที่การดูแลรักษาป่าและตรวจการแบ่งเป็นหน่วยต่างๆประกอบด้วยหน่วยพิทักษ์ป่าต้นน้ำลำสนธิ หนองใหญ่ ห้วยประดู่ ดงตะเคียนและซับห้วย โดยมีพื้นที่ของสำนักงานเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการกิจกรรมภายในพื้นที่เขตฯ สำหรับพื้นที่ใช้สอยบริเวณที่ทำการประกอบด้วย ที่พักค้างแรม ลานกางเต็นท์ อาคารอบรม-สัมมนา ศูนย์ข้อมูล หน่วยประสานงาน แหล่งศึกษาพืชสมุนไพร ศูนย์กลางเครือข่ายเส้นทางเดินป่า

ภาพที่ 5 แสดงการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยพิทักษ์ป่า
 ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2552

2. การใช้ประโยชน์ที่ดินภายนอกเขตฯเป็นแนวกันชน หากพิจารณาพื้นที่โดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเห็นได้ชัดว่า พื้นที่ทางทิศเหนือ ทิศตะวันตกและทิศตะวันออกจะเป็นแนวเทือกเขาที่ตั้งขนานกับพื้นที่เขตฯ โดยแนวเทือกเขาดังกล่าวปัจจุบันมีการใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นกันเพียงแต่แบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบไปในส่วน of จังหวัดเพชรบูรณ์และชัยภูมิ

3. การใช้ประโยชน์ที่ดินทำเกษตรกรรม ด้วยลักษณะสัณฐานภูมิประเทศของชุมชนที่ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเขตฯเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขามีระบบเครือข่ายทางน้ำธรรมชาติพาดผ่านกระจายทั่วพื้นที่ อีกทั้งแร่ธาตุจากตะกอนดินที่น้ำพัดพาจากภูเขาเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดการทำเกษตรกรรมในที่ราบหุบเขาที่มีประสิทธิผลจึงทำให้ชุมชนโดยรอบนิยมทำการเพาะปลูกข้าวไร่มันสำปะหลัง อ้อยและปลูกหญ้าเลี้ยงโคนม

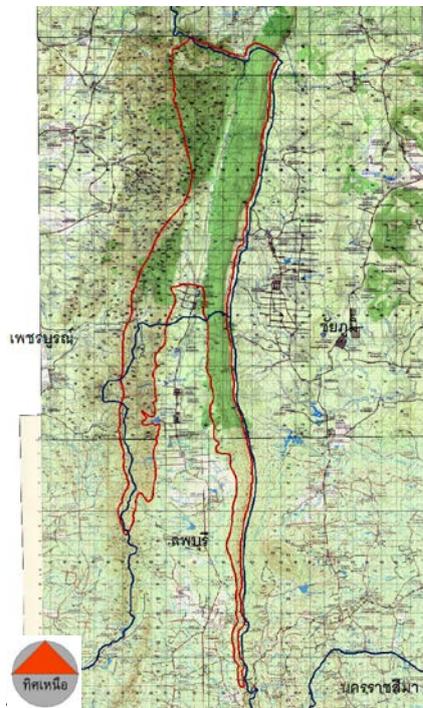
ภาพที่ 6 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ประกอบด้วยเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา (พื้นที่สีเหลือง) พื้นที่ป่าตามแนวสันเขา (พื้นที่สีเขียว) และพื้นที่เกษตรกรรม (พื้นที่สีแดง)

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร, 2552

4.1.5 ทางสัญจร

ระบบทางสัญจรที่มีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ซึ่งแต่ละเส้นทางมีลักษณะการใช้สอยและการเข้าถึงที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ถนนตัดผ่านเข้าถึงที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นถนนพื้นผิวเป็นแอสฟัลติกส์ กว้าง 4-6 เมตรพร้อมไหล่ทาง ระยะทาง 30 กิโลเมตรแยกออกมาจากทางหลวงสาย 205 ในการนี้ถนนที่ตัดผ่านเข้าที่ทำการเขตฯ นับได้ว่าเป็นถนนสายสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนและเขตฯเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีพื้นผิวราบเรียบอยู่ในสภาพดีและตัดผ่านพื้นที่ชุมชนสำคัญตลอดเส้นทางทำให้เกิดการขนส่งและเคลื่อนย้ายสินค้าเกษตรและผู้คนได้สะดวกรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีตำแหน่งอยู่ในพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญสามารถใช้เป็นศูนย์กลางการเชื่อมต่อกับถนนสายสำคัญของจังหวัดข้างเคียงโดยรอบที่มีระยะทางสั้นที่สุด แต่การดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความการทำหน้าที่ปกป้อง อนุรักษ์และรักษาป่าของเขตฯตามพระราชกฤษฎีกาเป็นอย่างไร

ภาพที่ 7 แสดงเส้นทางสัญจรที่ตัดผ่านเข้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา (เส้นประสีคำ)

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2552

2. เส้นทางสัญจรภายในที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จากการศึกษาและสำรวจพบว่า ปัจจุบันเส้นทางสัญจรภายในที่สำคัญมี 2 เส้นทางคือเส้นทางที่ทำการเขตฯ ไปหน่วยพิทักษ์ป่าซับหวายเป็นถนนดินบดอัดแน่น กว้าง 3-4 เมตร ระยะทาง 10 กิโลเมตร การเดินทางเป็นแบบสวนทางไป-กลับ พื้นผิวขรุขระมีความยากในการเข้าถึง ในกรณีเส้นทางมีหน้าที่เป็นถนนตรวจการณ์การเข้าถึงป่าชั้นในและใช้ในการเข้าถึงเพื่อศึกษาและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนอีกเส้นทางเป็นถนนที่แยกออกจากบริเวณบ้านป่าไม้ซับลังกาไปยังหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่ ระยะทาง 5 กิโลเมตรเป็นถนนพื้นผิวเป็นแอสฟัลติกส์ กว้าง 3-4 เมตรพร้อมไหล่ทาง ทำหน้าที่ขนย้ายสินค้าเกษตรในพื้นที่และนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่อ่างเก็บน้ำห้วยประดู่

จากการสังเกตเส้นทางสัญจรทั้ง 2 เส้นทางพบว่า เส้นทางจากที่ทำการเขตฯ ไปสู่หน่วยพิทักษ์ป่าซับหวายเป็นเส้นทางที่ตัดตรงเข้าถึงใจกลางพื้นที่ป่าชั้นในโดยตรง การพัฒนาเส้นทางในอนาคตหากปรับแต่งพื้นผิวถนนให้มีความราบเรียบและสม่ำเสมอจะทำให้การสัญจรในพื้นที่ที่มีความสะดวกสบายและรวดเร็วมากขึ้น แต่การพัฒนาเส้นทางดังกล่าวจะมีผลต่อการรบกวนภาวะความเป็นธรรมชาติของป่าชั้นในและอาจส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศขั้นร้ายแรง สำหรับเส้นทางเข้าสู่อ่างเก็บน้ำห้วยประดู่แม้สภาพเส้นทางจะมีความสะดวกสบายในการเข้าถึง แต่ตำแหน่งของเส้นทางที่ตัดผ่านยังอยู่ในขอบเขตการเข้าถึงเพียงหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่เท่านั้นจึงเป็นเส้นทางที่สามารถควบคุมการเข้าถึงพื้นที่ป่าชั้นในได้อย่างมีประสิทธิภาพ

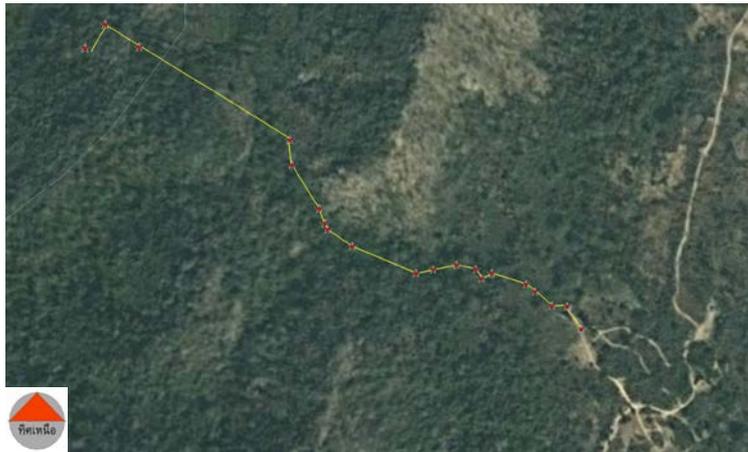

ภาพที่ 8 แสดงเส้นทางสัญจรที่เข้าถึงป่าชันใน (ลูกศรสีแดง) และเส้นทางสัญจรที่เข้าถึงหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่ (ลูกศรสีเหลือง)

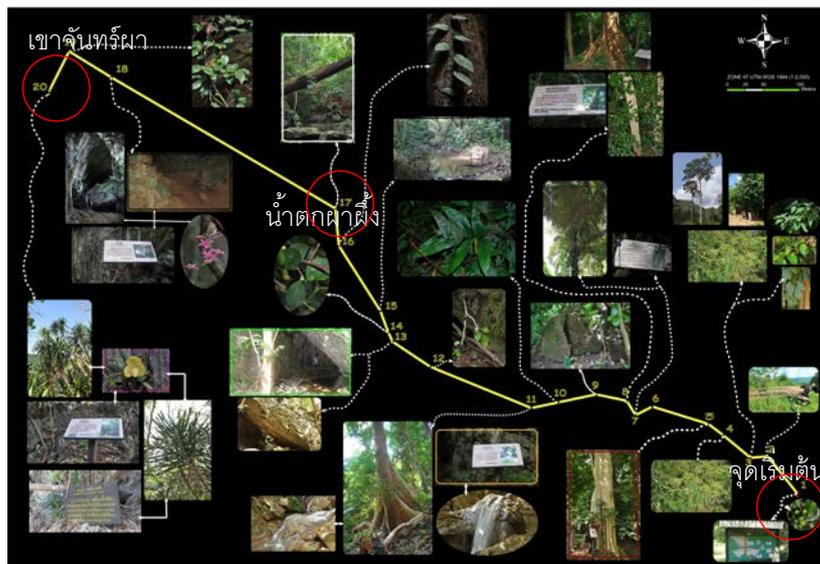
3. เส้นทางสัญจรในพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาและสำรวจพบว่า เส้นทางดังกล่าวคือเส้นทางเดินป่าสำหรับเจ้าหน้าที่ในการเดินลาดตระเวนสำรวจป่า ลักษณะเส้นทางมีความลาดชันมีหลายระดับตั้งแต่ 0 - 90 องศา สภาพพื้นผิวมีความขรุขระและมีระดับสูงต่ำตามแนวสันเขาหรือตามสภาพพื้นที่ที่เป็นร่องน้ำ ทั้งนี้เส้นทางเดินป่าสายหลัก ประกอบด้วยเส้นทางสายห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทน์ผา และเส้นทางสายห้วยประดู่ไปถ้ำพระนอก แต่ละเส้นทางมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- เส้นทางสายห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทน์ผาเป็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระยะทางไปและกลับ 3.2 กิโลเมตรตลอดเส้นทางเป็นการเดินลัดเลาะขึ้นไปตามสายน้ำผ่านภูมิประเทศสูงชันเลียบริมลำธารชายเขาขึ้นไปบริเวณน้ำตก ระหว่างทางมีหินกรวดและต้นไม้ใหญ่ริมลำธารและพืชชายน้ำขึ้นเป็นระยะๆ จากชั้นล่างของบริเวณน้ำตกจะต้องปีนหน้าผาและโขดหินขึ้นไปในแต่ละชั้นจนถึงยอดน้ำตกจะพบพืชน้ำ พืชชายน้ำ

และเฟิร์นหลากหลายสายพันธุ์ อีกทั้งบริเวณใกล้เคียงจะพบกล้วยไม้หลากหลายชนิดขึ้นเกาะกันเป็นกลุ่มกระจายทั่วบริเวณ และจุดสูงสุดของเส้นทางคือยอดเขาจันทร์ผาเป็นจุดที่พบต้นจันทร์ผาขึ้นบนพื้นหินปูนกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ ดังนั้นการเดินป่าสายห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทร์ผาจะได้รับประสบการณ์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านภูมิประเทศและระบบนิเวศที่หลากหลายอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของพื้นที่ในการเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ

ภาพที่ 9 เส้นทางเดินป่าสายห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทร์ผา

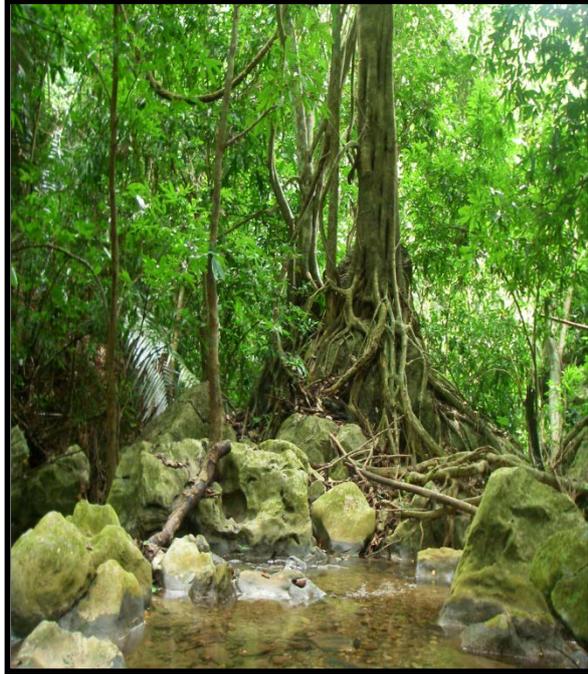
ภาพที่ 10 จุดสื่อความหมายตามเส้นทางห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทร์ผา

ภาพที่ 11 แอ่งน้ำและระบบนิเวศโดยรอบระหว่างทางขึ้นสู่น้ำตกผาผึ้ง
ที่มา : เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา, 2552

ภาพที่ 12 ลำธารและระบบนิเวศโดยรอบระหว่างทางขึ้นสู่น้ำตกผาผึ้ง
ที่มา : เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา, 2552

ภาพที่ 13 พรรณไม้ขนาดใหญ่ขึ้นบนโขดหินริมลำธารต้นน้ำตกผาผึ้ง
ที่มา : เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา, 2552

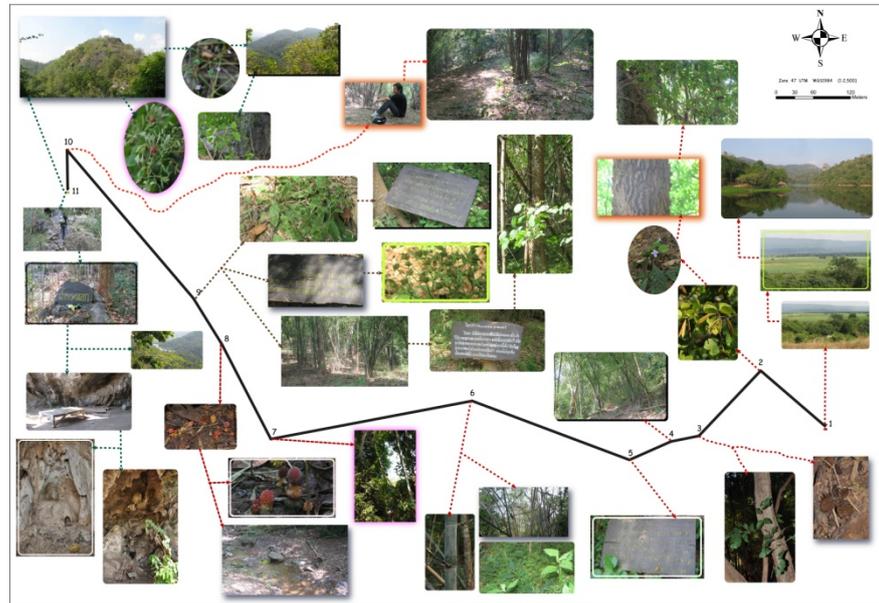
- เส้นทางสายห้วยประดู่ไปถ้ำพระนอกเป็นเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระยะทางไปและกลับ 1.8 กิโลเมตร การเดินทางในช่วงแรกเป็นการเดินลัดเลาะไปตามชายเขาและร่องน้ำระหว่างหุบเขาอ้อมอ่างเก็บน้ำห้วยประดู่เป็นระยะทาง 800 เมตร จากนั้นจึงเป็นการเดินขึ้นเขาไปยังถ้ำพระนอกและเขาสมมุยกุญผ่านภูมิประเทศสูงชัน บริเวณถ้ำพระนอกเป็นที่พักอาศัยและหลบภัยของฝูงค้างคาวจำนวนมาก อีกทั้งเป็นจุดชมทิวทัศน์ของเทือกเขารวกทางทิศตะวันตกและทิศตะวันออกเป็นอ่างเก็บน้ำห้วยประดู่และที่ราบหุบเขา

ภาพที่ 14 การเข้าถึงเส้นทางเดินป่าสายห้วยประดู่และถ้ำพระนอก

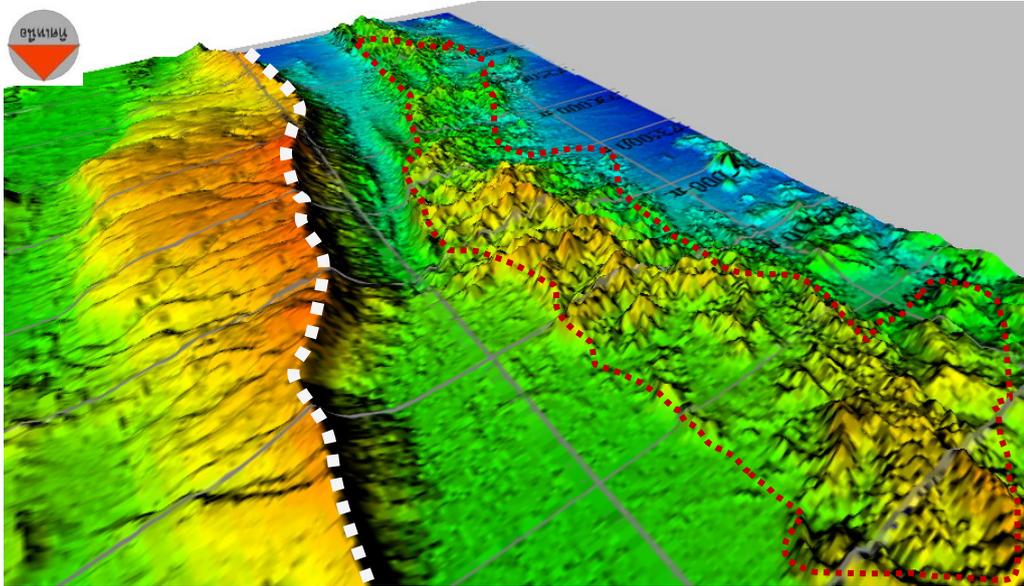
ภาพที่ 15 เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศสายห้วยประดู่ และถ้ำพระนอก

ภาพที่ 16 จุดสื่อความหมายตามเส้นทางสายห้วยประดู่และถ้ำพระนอก

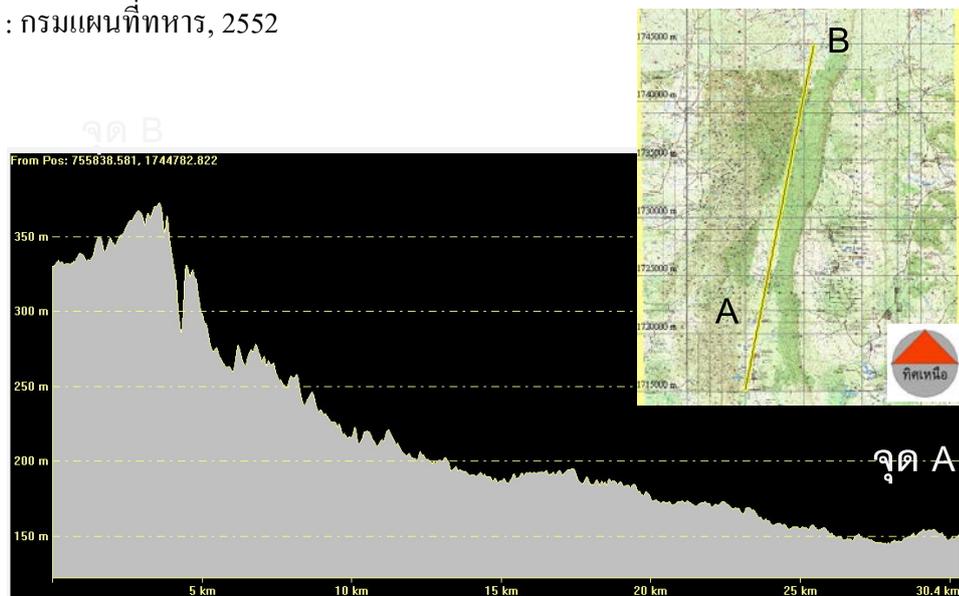
4.1.6 สภาพภูมิทัศน์ฐาน

พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาตั้งอยู่บนพื้นที่ภูเขาสูงชันและสลับซับซ้อนขนาดสองข้าง โดยมีพื้นที่ราบแทรกอยู่ระหว่างกลางของพื้นที่ โดยทิศตะวันออกเป็นเทือกเขาพังเหยมีลักษณะเป็นหน้าผาลาดชัน ทิศตะวันตกเป็นเทือกเขารวกมีความสูงต่ำสลับซับซ้อน พื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์ฯมีความสูงจากระดับน้ำทะเล ระหว่าง 140–846 เมตร ยอดเขาสูงที่สุด คือ ยอดเขาพังเหย สูงจากระดับน้ำทะเล 846 เมตร รวมพื้นที่ทั้งหมด 96,875 ไร่

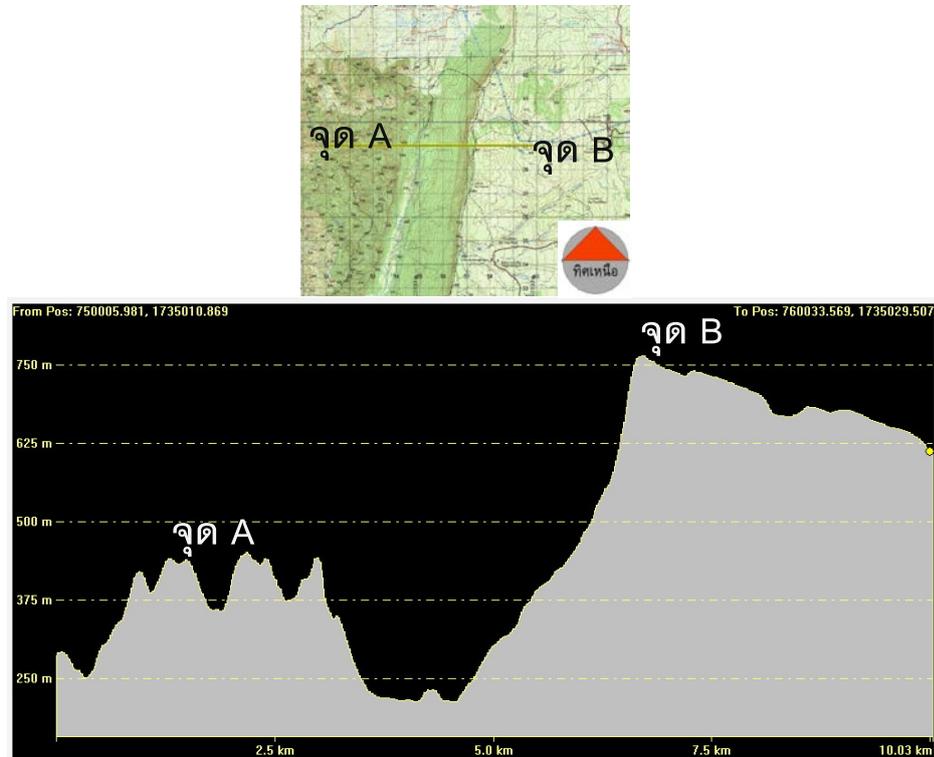
ภาพที่ 17 ภูมิสังฐานของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ทิศตะวันออกเป็นแนวสันเขาพังเหย (เส้นประสีขาว) ทิศตะวันตกเป็นกลุ่มเทือกเขารวก (เส้นประสีแดง) และที่ราบระหว่างหุบเขาเป็นเขตฯ (พื้นที่สีเขียว)

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร, 2552

ภาพที่ 18 ภาพตัดด้านยาวภูมิสังฐานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร, 2552

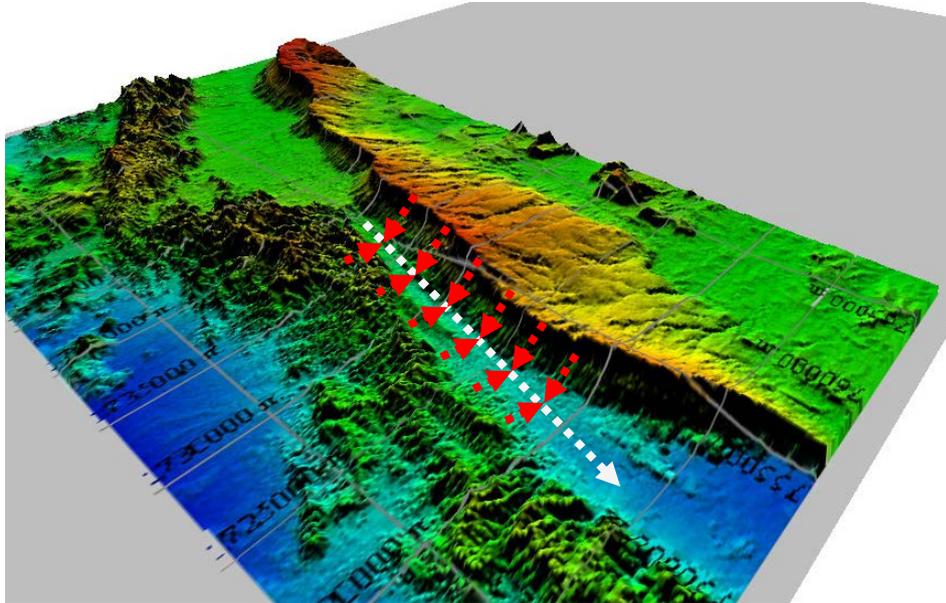

ภาพที่ 19 ภาพตัดตามขวางภูมิฐานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา
ที่มา : กรมแผนที่ทหาร, 2552

4.1.7 ทิศทางการวางตัวตามแนวลาดชัน

การวางตัวตามแนวลาดชันของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาในภาพรวมพบว่า แนวสันเขาทางทิศตะวันออกมีการวางตัวตามแนวลาดชันลงมาทางทิศตะวันตกสู่พื้นที่ราบคือเขตฯ ส่วนแนวเทือกเขาด้านทิศตะวันตกมีการวางตัวตามแนวลาดชันลงมาทางทิศตะวันออกสู่พื้นที่ราบเช่นกัน สำหรับพื้นที่ตามแนวเหนือ-ใต้ พื้นที่ทางทิศเหนือซึ่งเป็นแนวเทือกเขาของแหล่งต้นน้ำมีการวางตัวลาดชันลงมาทางทิศใต้ ด้วยลักษณะภูมิฐานดังกล่าวจึงทำให้เขตฯ มีสภาพพื้นที่โดยรอบทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกโอบล้อมพื้นที่ 3 ด้านโดยมีระดับความสูงแตกต่างกัน อันเป็นลักษณะทางธรรมชาติที่จะส่งผลให้พื้นที่ราบระหว่างเทือกเขา กลายเป็นพื้นที่รับน้ำและเต็มไปด้วยเครือข่ายเส้นทางน้ำ

ทิศตะวันออกเฉียงใต้

รูปที่ 20 ทิศทางการวางตัวตามแนวลาดชันโดยรวมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา
ที่มา: กรมแผนที่ทหาร, 2552

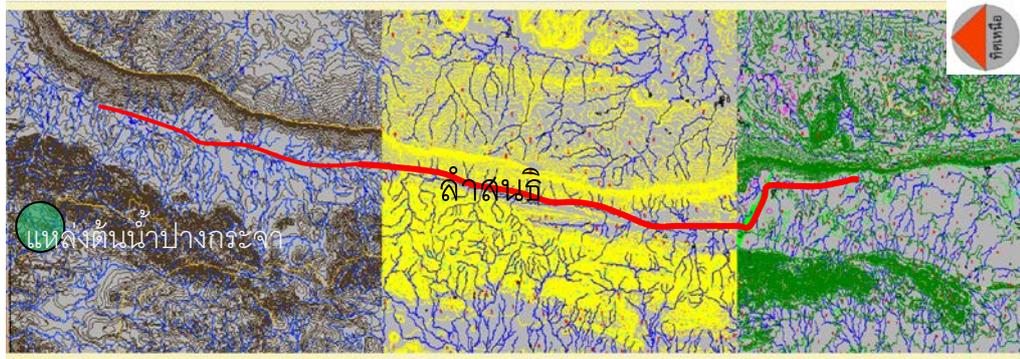
4.1.8 ลักษณะธรณีวิทยา (Geology)

ลักษณะทางธรณีวิทยาในพื้นที่โดยทั่วไปเป็นหินตะกอนชนิดหินปูน หินทราย หินดินดานและหินกรวด ซึ่งพบได้ทั้งฝั่งเทือกเขาหลวงและเทือกเขาพังเหย และตอนกลางจากเหนือจรดใต้ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า บางพื้นที่ที่เป็นต้นน้ำลำธารจะพบหินอัคนี ลักษณะดินโดยทั่วไปตามพื้นที่ราบจะเป็นดินร่วน ตามริมลำห้วยจะพบดินร่วนปนทราย ส่วนในพื้นที่ที่มีความลาดชัน ลักษณะดินจะเป็นดินร่วนปนดินเหนียว

4.1.9 แหล่งน้ำและเครือข่ายส่งน้ำ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นพื้นที่ราบอยู่ระหว่างแนวเทือกเขา 2 ลูก สภาพพื้นผิวของเทือกเขามีความสูงต่ำสลับไปมา อีกทั้งยังเกิดการกัดกร่อนเป็นร่องลึกทำให้เกิดทางน้ำตามธรรมชาติหลายสายรวมทั้งแหล่งน้ำใต้ดิน ทั้งนี้แหล่งต้นน้ำสำคัญที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือในเขตรับผิดชอบของหน่วยพิทักษ์ต้นน้ำลำสนธิ บริเวณดังกล่าวเรียกว่า ปางกระเจา น้ำจากปางกระเจาจะไหลไปตามร่องน้ำและซอกเขาเป็นลำน้ำสายสำคัญคือ ลำสนธิ ระหว่างเส้นทางของลำน้ำจะมีลำธารสาขาย่อยตามธรรมชาติไหลเป็นโครงข่ายจากเทือกเขาพังเหยและ

เทือกเขารวมมาสมทบรวมกับลำสนธิตลอดสายจึงทำให้ภายในเขตฯเป็นเสมือนพื้นที่ชลประทานตามธรรมชาติที่ประกอบกิจกรรมการกักเก็บน้ำ ทดน้ำ ชะลอน้ำ ส่งน้ำและกระจายน้ำไปในทิศทางต่างๆ นอกจากแหล่งน้ำและเครือข่ายลำน้ำตามธรรมชาติแล้วในเขตฯยังมีแหล่งเก็บน้ำที่สำคัญหลายแห่งได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยประคู้ อ่างเก็บน้ำห้วยสีดา อ่างเก็บน้ำหนองปล้องและอ่างเก็บน้ำบ้านวังเชื่อม ซึ่งอ่างเก็บน้ำดังกล่าวต่างมีศักยภาพเป็นแหล่งนันทนาการที่สำคัญในการนี้ นอกจากนี้แหล่งน้ำผิวดินและโครงข่ายเส้นทางน้ำในเขตฯเมื่อฝนตกลงมาน้ำฝนจะไหลแทรกซึมไปตามร่องน้ำ โปรงถ้ำและรอยแยกของชั้นหินปูนต่างๆส่งผลให้เกิดการเก็บกักน้ำไว้ใต้ดินทำให้เกิดแหล่งน้ำซับกระจายผุดขึ้นมากมายกระจายอยู่ทั่วพื้นที่

รูปที่ 21 แหล่งต้นน้ำและเครือข่ายเส้นทางน้ำผิวดินภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา
ที่มา: กรมแผนที่ทหาร, 2552

4.1.10 ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources)

ทรัพยากรป่าไม้ (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา, 2552)

ป่าไม้ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ประกอบด้วยป่าหลักๆ 4 ชนิด ดังนี้

-ป่าเต็งรัง เป็นป่าที่พบมากในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา บางครั้งเรียกว่าป่าแดง ป่าโคกหรือป่าแพะ สภาพป่าเป็นป่าโปร่งขึ้นอยู่ทั้งที่ราบและบนภูเขาที่มีความสูง 50 – 800 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล สภาพดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่เป็นดินทรายและดินลูกรัง ประกอบด้วย ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้พลวง ไม้เหียง ฯลฯ

-ป่าเบญจพรรณ บางครั้งก็เรียกว่าป่าผสมผลัดใบ ลักษณะของป่าเบญจพรรณในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เป็นป่าที่ประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้หลายชนิด และส่วนมากจะทิ้งใบในฤดูแล้งจนเหลือแต่กิ่งก้าน เพื่อลดการคายน้ำของต้นไม้ ป่าเบญจพรรณโดยทั่วไปจะเป็นป่าโปร่ง พื้นป่าไม่รกทึบ ประกอบด้วย ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่าโมง ไม้ชิงชัน ฯลฯ

-ป่าดิบแล้ง (seasonal rain forest) ป่าดิบแล้งส่วนใหญ่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นป่าดิบแล้งที่มีพันธุ์ไม้ประเภทที่ผลัดใบผสมอยู่ค่อนข้างมาก มีกระจายอยู่ทั่วไปอย่างกว้างขวางตามลำห้วยและหุบเขา ประกอบด้วย ไม้ยาง ไม้ตะเคียนทอง ฯลฯ

-ป่าทุ่งหญ้า หรือป่าหญ้า เป็นป่าที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่ป่าธรรมชาติอื่นๆ ได้ถูกทำลายไปหมด ดินมีสภาพเสื่อมโทรม ต้นไม้ไม่อาจขึ้นหรือเจริญเติบโตต่อไปได้ จะพบอยู่ทั่วไปบริเวณที่เป็นป่าร้างและไร่ร้าง ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา หญ้าที่ขึ้นส่วนใหญ่เป็น หญ้าคา แฝกหอม สาบเสือ หญ้าพง ฯลฯ อาจมีต้นไม้ขึ้นอยู่ห่างๆ กันบ้าง

พืชพื้นล่าง ประกอบด้วย จันทน์ผา จันทน์แดง ผักหนาม ผักหวาน อินูน ปลง บอน หวาย ตาว เต่าร้าง กลอย กระชาย กระเจียว กระเทียม ว่านจันทร์หมาก ฯลฯ

ชนิดป่าและพรรณไม้ (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา, 2552)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ประกอบด้วยป่าหลายชนิด ดังนี้

ป่าเต็งรัง ประกอบด้วย ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้พลวง ไม้เหียง ไม้รักฟ้า ไม้รักเขา ไม้เต็งหนาม ไม้มะขามป้อม ไม้สลักป่า ไม้สมอไทย ไม้จืดเหล็กป่า ไม้มะค่าแต่ ไม้ยอป่า ไม้ตัว ไม้เต้า ไม้ตุ้มกว่าว ไม้ฮ้อยช้าง ไม้กาหลง ไม้แคหิน ไม้แคฝอย ไม้พยอม ไม้มะม่วงหัวแมงวัน ไม้อินทนิล เขา ผักหวาน ฯลฯ

ป่าเบญจพรรณ ประกอบด้วย ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้มะค่าโมง ไม้ยมหิน ไม้ชิงชัน ไม้เสลา ใบใหญ่ ไม้กระพี้พง ไม้สาธร ไม้ตะคร้อ ไม้ตีนนก ไม้กระพี้จั่น ไม้ฉนวน ไม้โมกมัน ไม้สะแก ไม้เสลาใบเล็ก ไม้เนา ไม้ตะแบกเลือด ไม้กำจัด ไม้กระแจะ ไม้มะหาด ไม้ลำไยป่า ไม้มะม่วงป่า ไม้มะเฟืองป่า ไม้ตะแบกเปลือกบาง ไม้นนทรี ไม้มะหาด ไม้ถ่อน ไม้รวีป่า ไม้ไก่อ้อย ไม้ตะแบกนา ไม้พฤกษ์ ไม้มะกอก ไม้แฉลบแดง ไม้สมอพิเภก ไม้กระโดน ไม้คาง ไม้ปอเลียงมัน ไม้ปอเลียงฝ้าย ไม้ปอกระสา ไม้ปอดูบ ไม้หว้า ไม้ส้านหึ่ง ไม้ปอยาบ ไม้กร้าว ไม้ไทร ไม้มะกั่ม ไม้ขางหัวหมู ไม้มะเคื่อ ไม้มะเกลือ ไม้ตะโก ไม้ปู้เจ้า ไม้แคหางค่าง ไม้แคทราย ไม้ตะเคียนหิน ไม้ปิ่นแด้ ไม้จืดหนอน ไม้กระเจา ไม้สะเดา ไม้แสลงใจ ไม้ไข่น้ำ ไม้ตะขบป่า ไม้ป่าเลี่ยน ไม้อุโลก

ไม้มะกล่ำต้น ไม้เปล้า ไม้เลี่ยน ไม้ผีเสื้อหลวง ไม้กงคาเดียด ไม้ชงโค ไม้เถียงพ้านางแอ
ไม้ทองกลาง ไม้โมกใหญ่ ไม้ลำควน ไม้ซ้อ ไม้ป๊อบ ไม้ปู้ ไม้แหน ไม้พุง ไม้คูน ไม้มะคูก ฯลฯ

ป่าดงดิบ อยู่ตามลำห้วยและหุบเขา ประกอบด้วย ไม้ยาง ไม้ตะกุก ไม้มะนาวโห่
ไม้ตะเคียนทอง ไม้ข่อย ไม้ตีนเป็ด ไม้ยมหอม ไม้มะแฟน ไม้สมพง ไม้กระบาก ไม้เดิม ไม้พะวา
ไม้รักใหญ่ ไม้แสลงใจ ไม้ตะไคร้ต้น ไม้กระเบา ไม้ยวนผึ้ง ไม้กระลั่น ไม้ลำโรง ไม้โศกน้ำ ไม้กะ
ปรุง ไม้พระเจ้าห้าพระองค์ ไม้จำปาป่า ไม้ตาตุ่ม ไม้เทียน ไม้ขานาง ไม้ป้อจี้แตก ไม้ นางคำ ไม้ฝั้น
ดง ฯลฯ ป่าดงดิบเขา ประกอบด้วย ไม้ก่อ ไม้กะบก ไม้กระบาก ไม้มักเม้า ไม้โศกเขา ไม้ตีนเป็ด
ไม้บึง ไม้แก้ว ไม้ตะเคียนทอง ไม้แดงดง ไม้กะเจียว ไม้ข่อยหิน ไม้ยาง ฯลฯ ไม้ไผ่ ประกอบด้วย
ไม้ไผ่รวก ไม้ผาก ไม้รวล ไม้หก ไม้จืด ไม้หนาม ไม้เปาะ ไม้ข้าวหลาม ไม้ไร่ ของป่า
ประกอบด้วย จันทน์แดงหรือจันทน์ผา ผักหนาม ผักหวาน อินูน ปลงเขา หวาย บอน ดาว เต้าร้าง
กลอย กระชาย กระเจียว กระทือ มันเสา มันนง ผักกาดน้ำ ผักข้าวเร็ว ฯลฯ

สัตว์ป่า

สัตว์ป่าในอดีต ประกอบด้วย ช้าง กระทิง เสือโคร่ง เสือดาว กวาง เก้ง หมูป่า วัวแดง ลิง
ชะนี ค่าง ไก่ฟ้า นกคู้หว้า นกแขกเต้า นกยูง ฯลฯ หลายชนิดได้สูญพันธุ์ไปจากพื้นที่แห่งนี้แล้ว
เนื่องจากการบุกรุกทำลายสัตว์มายาวนาน ก่อนการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

สัตว์ป่าในปัจจุบัน ประกอบด้วย

1. สัตว์ป่าพวกเลี้ยงลูกด้วยนม มี เสือปลา แมวดาว หมูป่า กระต่าย หมาจิ้งจอก นม ชะมด
เลี้ยงผา หมี ลิงลม อีเห็น เก้ง เม่นค้ำคาว กระรอก ตุ่น พญากระรอก หนู กระจง กระแต พังพอน
 ฯลฯ

2. สัตว์ป่าจำพวกนก มี นกเหยี่ยวรุ้ง นกคุ้ม นกกระจิบ นกกระปูดใหญ่ นกกระปูดเล็ก นก
ระวังไฟพร นกกระยาง นกแก้ว นกปรอด นกปรอดหัวโขน นกเขาใหญ่ นกเขาชวา นกเขาไฟ
นกเขาเขียว นกเค้าดิน นกแก้ง นกกระรอกหัวขวาน นกกางเขนดง นกกางเขนบ้าน นกกระทาดง
นกกระทาท่ง นกเขียวคราม นกเอี้ยง นกขุนแผน นกบั้งรอก นกแซงแซว นกขุนทอง นกหัวขวาน
นกกระตีด นกกระเต็น นกเปล้า นกขมิ้น นกโพระดก นกกระจาบ นกตะขาบท่ง นกกิ่งโครง
นกกวัก นกมูม นกกินปลี นกอีแพรด นกคู้หว้า นกกระแตแต้แว๊ด นกกระเด้าลม นกแขกเต้า นก
คตยูง นกกินแมลง นกเขียวก้านตอง ไก่ฟ้าพญาลอ ไก่ป่า ฯลฯ

3. สัตว์ป่าจำพวกเลื้อยคลาน มีเต่าเหลือง เต่าหวาย ตะพานน้ำ อึ่ง ตะกวด แอ้ กิ้งก่า เขี้ยว
เหลือม งูเห่า งูจงอาง งูสิง งูเขียว ฯลฯ

4. สัตว์ป่าจำพวกปลา มีปลาฉลาม ปลาช่อน ปลาก้าง ปลาอ้าว ปลาหมู ปลาสามมุม ปลาเขยง ปลาไหล ปลาฉิว ปลากล้วย ปลาตะเพียน ปลากด ปลากระทิง ปลาชะโอน ปลาคูดหิน ปลาสร้อย ฯลฯ

5. สัตว์ป่าจำพวกไม่มีกระดูกสันหลัง มี บั้ง ตะขาบ ปูหิน หอยขม หอยโข่ง หอยทาก ฯลฯ

6. สัตว์ป่าจำพวกแมลง มี ผึ้ง ค้างคาว ผีเสื้อ แมงทับ แมงกว้าง ฯลฯ

7. สัตว์ป่าจำพวกสะเทินน้ำสะเทินบก มี กบ เขียด คางคก กบนา ฯลฯ

4.2 องค์ประกอบทางนามธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและจัดการแหล่งน้ำ

ภูมิปัญญาพื้นถิ่นในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและจัดการแหล่งน้ำเป็นระบบความรู้ที่มีพัฒนาการจากความรู้พื้นฐานเชิงเทคนิคด้านอาหารและยาที่ใช้ในการดำรงชีพและการทำเกษตรกรรมเป็นความรู้เชิงเทคนิคในการจัดการทรัพยากร จัดหาปัจจัยในการผลิตที่ดินผืนป่า พันธุ์พืชที่เหมาะสมและจำเป็นสำหรับการดำรงชีพ ความรู้ในการจัดหาแหล่งน้ำ ความรู้ในการสร้างระบบการจัดการน้ำ เช่น เทคนิคการทำเหมืองฝาย การท่อน้ำและการควบคุม น้ำ ความรู้ในการจำแนกประเภทที่ดินและผืนป่า การจำแนกพื้นที่ป่าออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทางสังคม เพื่อควบคุมดูแลและรักษาป่า

4.3 วิเคราะห์และสรุปผลองค์ประกอบทางกายภาพ

จากการสำรวจพื้นที่และประชุมร่วมระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาองค์ประกอบทางกายของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาสามารถสรุปผลเป็นฐานข้อมูล ดังนี้

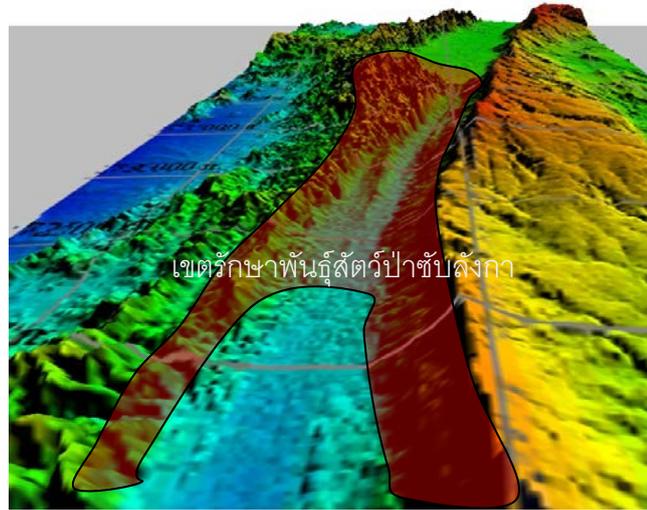
4.3.1 องค์ประกอบทางกายภาพที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับระบบนิเวศ

ด้วยลักษณะทางกายภาพของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นที่ราบอยู่ระหว่างเทือกเขาที่เกิดจากการมุดตัวของเปลือกโลกทางทิศตะวันตกคั่นตัวไปทางทิศตะวันออกทำให้แนวเทือกเขาทางทิศตะวันตกมีระดับความต่ำกว่าทางทิศตะวันออกประมาณ 300 เมตร (จากระดับน้ำทะเลปานกลาง) โดยลักษณะเทือกเขาทางตะวันตกที่มียอดเขาสูงต่ำสลับกันเป็นกลุ่มพื้นที่ขนาดใหญ่ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเป็นแหล่งต้นน้ำที่คอยกักเก็บน้ำ ทดน้ำ ชะลอน้ำและกระจายน้ำควบคู่กับการที่มีพรรณไม้ขึ้นหนาแน่นเป็นอีกปัจจัยที่ส่งเสริมให้เทือกเขารวกหรือเทือกเขาทางทิศตะวันตกเป็นแหล่งกักเก็บน้ำและชะลอน้ำที่สำคัญ อีกทั้งแนวเทือกเขาทางทิศตะวันออกหรือเทือกเขาพังเหยที่มีความลาดชันสูงเป็นระนาบรับน้ำผืนใหญ่ที่

มีความลาดเอียงมาทางทิศตะวันตกนับเป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลให้แนวสันเขาสามารถปันน้ำลงมายังพื้นที่ราบด้านล่างร่วมกับแนวเทือกเขารวกส่งผลให้พื้นที่ราบระหว่างเทือกเขาหรือพื้นที่เขตฯ มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำและอาหาร อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของพืชพันธุ์และสัตว์ป่า ดังนั้นด้วยลักษณะทางกายภาพของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาจึงนับว่าเป็นอัตลักษณ์สำคัญของพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในประเด็นต่างๆ ดังนี้

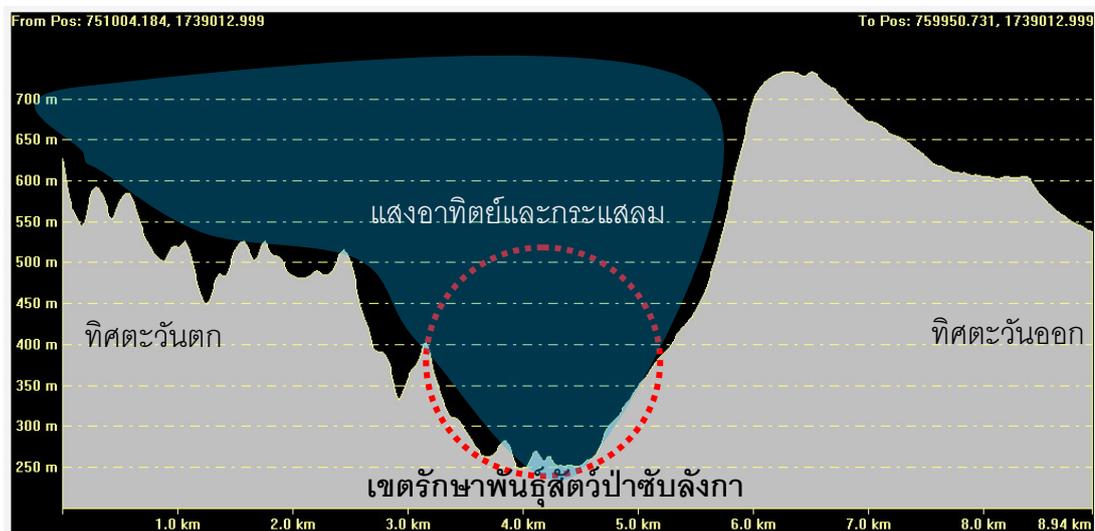
1. ที่ตั้ง

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีที่ตั้งอยู่ระหว่างแนวเทือกเขาที่มีการวางตัวต่อเนื่องเป็นเทือกเขาเดียวกัน โดยการวางตัวของแนวเทือกเขาทางทิศตะวันออกที่มีแนววางตัวในทิศเหนือ – ใต้มีความยาวประมาณ 40 - 50 กิโลเมตร มีความสูง 200 – 750 เมตรจากระดับน้ำทะเลเป็นระนาบผืนใหญ่คอยตั้งรับแสงอาทิตย์และกระแสลมที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินพลวัตรของระบบนิเวศ อีกทั้งแนวเทือกเขาทางตะวันตกยังเป็นเสมือนโครงการชลประทานทางธรรมชาติที่สามารถเก็บกักน้ำ ทดน้ำ ชะลอน้ำและส่งกระจายน้ำได้ตลอดปี ทั้งนี้หากการวางตัวของแนวเทือกเขาพังเหยที่อยู่ทางทิศตะวันออกของเขตฯ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนตั้งอยู่ในแนวปะทะลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ทำให้ลมที่พัดพาความชื้นเข้ามาปะทะภูเขาเกิดฝนตกที่เรียกว่า ฝนปะทะภูเขา จึงเกิดฝนตกไปทั่วบริเวณ โดยมีเทือกเขาทางทิศตะวันตกคอยเก็บกักน้ำ ทดน้ำ ชะลอน้ำและส่งน้ำลงมายังพื้นที่เขตฯ อีกทั้งการวางตัวของแนวเทือกเขาที่อยู่ในแนวเส้นทางโคจรของดวงอาทิตย์สามารถกระจายแสงได้อย่างทั่วถึงทั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาทำให้พืชพรรณที่อยู่ในบริเวณต่างๆ สามารถรับแสงอาทิตย์ในการสังเคราะห์แสงได้ตลอดทั้งปีอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสังเคราะห์อาหารและสร้างพลังงานให้แก่พืช

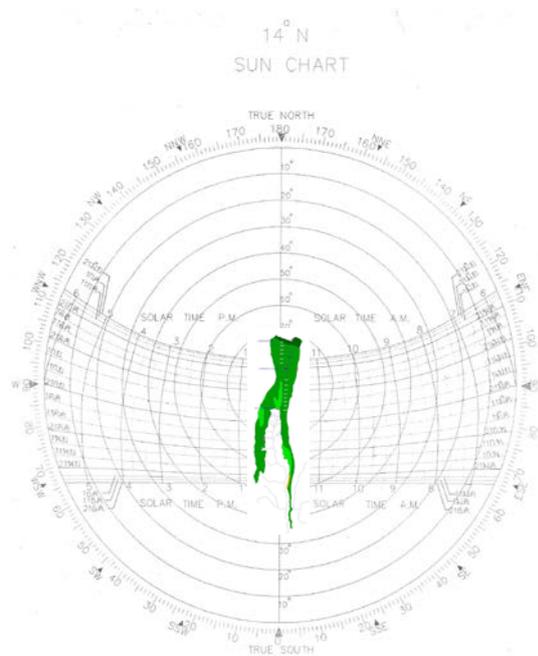
ภาพที่ 22 ที่ตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาอยู่ท่ามกลางพื้นที่ราบระหว่างแนวเทือกเขาไม่มีอุปสรรคการบดบังแสงอาทิตย์และกระแสลม

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร, 2552

ภาพที่ 23 ที่ตั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีแนวเทือกเขาพังเหยเป็นระนาบตั้งรับกระแสลมและแนวเทือกเขารวมมีระดับความสูงที่ต่ำกว่าจึงไม่เป็นอุปสรรคการบดบังแสงอาทิตย์และกระแสลม

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร, 2552

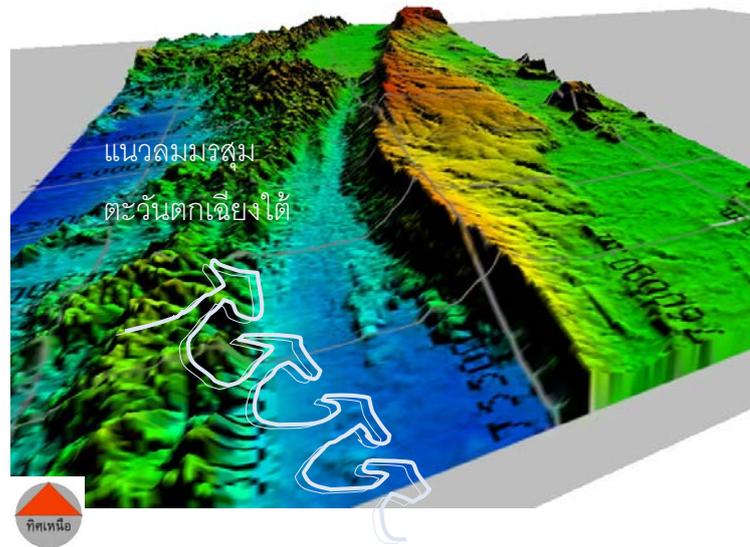
ภาพที่ 24 แสดงเส้นทางการโคจรของดวงอาทิตย์ที่พาดผ่านเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาทำให้เกิดการกระจายแสงให้แก่พืชพรรณได้ทั่วทั้งป่าตลอดปี

ภาพที่ 25 สภาพการรับแสงอาทิตย์ที่ตกกระทบลงสู่พื้นที่ป่า

ภาพที่ 26 กระแสลมพัดพาสายหมอกปะทะกับแนวเทือกเขาพังเหยที่อยู่ทางทิศตะวันออก

ภาพที่ 27 การวางตัวของแนวเทือกเขาพังเหยตั้งอยู่ในแนวปะทะลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

2. ขอบเขตและการใช้ประโยชน์พื้นที่

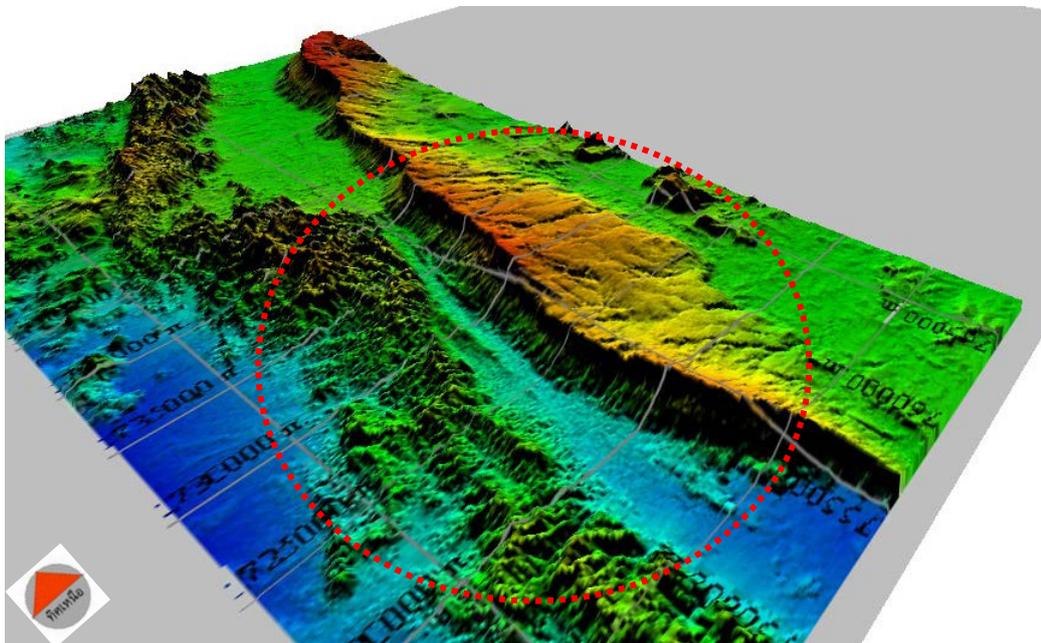
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ปี พ.ศ. 2530 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ขอบเขตการใช้พื้นที่และประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินจึงมีการกำหนด ขอบเขตและวัตถุประสงค์การใช้สอยเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนส่งผลให้ระบบนิเวศวิทยาใน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่ปราศจากการรบกวนบุกรุกที่ทำกินและ ลักลอบนำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ประโยชน์ ปัจจุบันขอบเขตการใช้พื้นที่และการใช้ประโยชน์ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่มีการขยายพื้นที่เพิ่มขึ้นและไม่มีการลด อาณาเขตลง แต่เน้นการใช้สอยพื้นที่ให้จำนวนป่าไม้ถาวรมีปริมาณเพิ่มขึ้นภายใต้ระบบนิเวศที่มี ความสมบูรณ์และสมดุล ขณะเดียวกันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเริ่มมีการพัฒนาพื้นที่ใช้สอย ตามเส้นทางเดินสำรวจและตรวจการณ์เป็นเส้นทางศึกษาและท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเพื่อประโยชน์ใน การเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาธรรมชาติแก่สังคม ซึ่งการเปิดป่าต้อนรับเยาวชนและบุคคลทั่วไป ให้สามารถเข้ามาท่องเที่ยวและศึกษาธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้ตลอดปี นับว่าเป็นการประชาสัมพันธ์พื้นที่ให้สังคมภายนอกได้รับรู้เห็นคุณค่าของป่าไม้เป็นแนวร่วม สำคัญในการช่วยปกป้องอนุรักษ์ผืนป่า

สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ปัจจุบันชุมชนได้ ขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มมากขึ้นตามระบบชลประทาน การเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมและเร่งการปลูก พืชผลให้มีปริมาณมากในแต่ละปีส่งผลให้ชุมชนมีความต้องการน้ำนำไปเพาะปลูกมากขึ้น อนาคตหากบริเวณโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกายังไม่มีการควบคุมพื้นที่เพาะปลูกหรือ ขยายระบบชลประทานเข้ามาช่วยในการจัดหาแหล่งน้ำ โดยเกษตรกรยังพึ่งพาน้ำผิวดินและได้ดิน ตามธรรมชาติตลอดเวลา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาอาจจะสูญเสียปริมาณน้ำสำรอง ตามธรรมชาติจนมีปริมาณไม่เพียงพอต่อการใช้ของพืชพรรณและสัตว์ป่า

3. ลักษณะภูมิประเทศ

ด้วยลักษณะภูมิประเทศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาที่เกิดจากการมุดตัวของ เปลือกโลกจึงทำให้ด้านทิศตะวันตกของพื้นที่เป็นแหล่งต้นน้ำ พื้นที่ตรงกลางเป็นที่ราบมีลำน้ำ สายใหญ่และโครงข่ายลำน้ำพาดผ่าน ส่วนทางทิศตะวันออกเป็นแนวเทือกเขาสูงเป็นระนาบรับ กระแสลมและแสงอาทิตย์ ดังนั้นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาจึงเป็นที่ราบระหว่างเทือกเขา ที่มีระดับชั้นความสูงลดหลั่นตามแนวลาดชันชันเขาส่งผลให้เกิดการใช้สอยทรัพยากรน้ำผิวดิน ของพืชและสัตว์ตามร่องน้ำและแอ่งน้ำธรรมชาติจากการไหลของน้ำตามแรงโน้มถ่วง จากที่สูง ลงสู่ที่ต่ำกระจายไปยังบริเวณต่างๆ ซึ่งลักษณะทางกายภาพของภูมิประเทศเช่นนี้ได้เอื้ออำนวยให้

ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าชันลึงกาสามารถกักเก็บน้ำ ทดน้ำ กระจายน้ำและส่งน้ำได้ตามธรรมชาติเหมาะต่อการเจริญเติบโตของพืชพรรณและเป็นที่อยู่อาศัย หลบภัยและแหล่งผสมพันธุ์ของสัตว์ป่าหลายชนิด โดยเฉพาะเลียงผา

ภาพที่ 28 สันฐานภูมิประเทศที่มีความสลับซับซ้อนเป็นร่องน้ำ แอ่งน้ำ พื้นที่สูง-ต่ำ พื้นที่ราบและ
 โปรงถ้ำเป็นที่อยู่อาศัย หลบภัยและแหล่งผสมพันธุ์ของสัตว์ป่า
 ที่มา : กรมแผนที่ทหาร, 2552

4. ลักษณะภูมิอากาศ

ด้วยสภาพที่ตั้งของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ภายใต้เขตอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเป็นร่องมรสุมจึงทำให้ภูมิอากาศของประเทศไทยมีฝนตกชุกและอากาศร้อน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นเทือกเขาที่ตั้งอยู่บริเวณชายขอบทางทิศตะวันออกของเขตภาคกลางที่ติดต่อกับแนวสันเขาของเขตที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ตั้งดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดฝนปะทะภูเขาและฝนแนวปะทะทำให้เกิดฝนตกชุกในช่วงที่ลมมรสุมพัดผ่าน อีกทั้งจากการวิเคราะห์เส้นทางโคจรของดวงอาทิตย์เห็นได้ชัดว่าบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาตั้งอยู่ในแนวเส้นทางโคจรของดวงอาทิตย์ที่พาดผ่านตลอดทั้งปี อีกทั้งมีมุมตกกระทบของแสงเกือบจะตั้งฉากในฤดูแสงจึงทำให้บริเวณดังกล่าวมีอากาศร้อนมากในช่วงฤดูร้อนหรือฤดูแล้งด้วยอิทธิพลของแสงอาทิตย์และลักษณะของลมที่พัดผ่านทำให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีฤดูกาลที่ชัดเจน โดยฤดูแล้งมีระยะเวลายาวนานไม่น้อยกว่า 3 – 4 เดือน ซึ่งส่งผลให้ต้นไม้ทั้งในป่าเบญจพรรณและป่าดิบแล้งมีการผลัดใบเกือบทั้งหมด อุณหภูมิพื้นผิวมีอุณหภูมิสูงและมักจะเกิดไฟป่าขึ้นบ่อยครั้ง

5. ลักษณะธรณีวิทยา

หินปูนเมื่อถูกชะล้างละลายโดยการกระทำของน้ำฝนทำให้เกิดการกัดกร่อน มีรอยแตกแยก โปรงถ้ำและร่องลึกขนาดต่างๆเกิดขึ้น ส่งผลให้เทือกเขาโดยรอบเขตฯกลายเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้กับระบบนิเวศที่มีรูปแบบการเก็บกักและส่งน้ำที่เป็นอัตลักษณ์คือ รอยแตกแยกและโพรงน้ำตามชั้นดินและหินเป็นเส้นทางลำเลียงน้ำฝนลงกักเก็บในชั้นดินหรือชั้นหินที่ระดับความลึกต่างๆ จากนั้น โปรงถ้ำหรือแนวลำธารน้ำใต้ดินจะเป็นโครงข่ายคอยเชื่อมโยงแหล่งน้ำและส่งกระจายน้ำไปยังบริเวณต่างๆตามเส้นทางที่มีการกัดกร่อนเป็นช่องเป็นโพรงและรอยแตกแยก นอกจากนี้พื้นผิวของเทือกเขาที่มีการกัดกร่อนจากกระบวนการชะล้างยังส่งผลให้เกิดแนวร่องน้ำที่มีรูปร่างและหน้าตัดต่างๆเป็นแนวเส้นทางน้ำผิวดินเชื่อมโยงเครือข่ายแหล่งน้ำและเส้นทางน้ำจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำกระจายไปทั่วบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา หล่อเลี้ยงพืชพรรณ สัตว์ป่าและระบบนิเวศตามพื้นที่เชิงเขา ยอดเขาและหุบเขา นอกจากนี้เมื่อหินปูนถูกชะล้างละลายโดยการกระทำของน้ำฝนทำให้เกิดการกัดกร่อน ย่อยสลายแร่ธาตุต่างๆที่อยู่ในหินเกิดการแปรรูปเป็นปุ๋ยสำหรับพืชพรรณนำไปใช้ในการเจริญเติบโต

4.3.2. คุณค่าความสำคัญของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

ประเมินคุณค่าความสำคัญของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

ด้วยอัตลักษณ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาซึ่งถือว่าเป็น UNIQUE LANDFORM ภูมิทัศน์ฐานมีรูปร่าง รูปทรง การวางตัวและลักษณะต่างๆเหมาะสมต่อการเป็นป่าต้นน้ำและพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน ฉะนั้นหากต้องการจะพัฒนาพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาให้เกิดการวางผังแม่บทด้านการใช้พื้นที่และการวางผังบริเวณให้เขตฯเกิดความยั่งยืนที่ผสมผสานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการเป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ การศึกษาทำความเข้าใจและวิเคราะห์สรุปผลคุณค่าความสำคัญของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้เกิดภาพความเข้าใจต่อศักยภาพของพื้นที่ที่มีคุณค่าความสำคัญ ดังนี้

คุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Value)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีสภาพแวดล้อมที่ได้รับการสร้างสรรค์ผ่านกาลเวลาด้วยกระบวนการทางธรรมชาติเป็นเวลานานนับล้านปี คุณค่าความงดงามทางสุนทรียศาสตร์ที่เกิดขึ้นจึงเป็นคุณค่าที่เกิดจากจินตนาการ ความคิดและความรู้สึกที่มีต่อรูปร่าง รูปทรง ระดับชั้นความสูงของภูมิประเทศ พืชพรรณและสัตว์ป่า ดังนั้นคุณค่าด้านสุนทรียศาสตร์พอจะมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

สุนทรียศาสตร์ทางกายภาพ

- ความลงตัวของการจัดวางองค์ประกอบทางศิลปะภายในระบบนิเวศเป็นภูมิทัศน์ที่มีความไร้ระเบียบ แต่มีความงดงามในความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมในระบบนิเวศ สร้างสรรค์คุณค่าและความงามด้วยประสาทสัมผัสจากการมองเห็นในระดับสายตาและระดับมุมสูง (Bird Eye View) ประกอบกันเป็นภูมิทัศน์ (Landscape) ภูมิลักษณะ (Landmark) และปรากฏการณ์ (Phenomenon)

- รูปร่างและรูปทรงของภูมิทัศน์ฐานที่มีลักษณะอันหลากหลายตั้งอยู่เรียงรายต่อเนื่องไปตามระดับชั้นความสูง เมื่อได้สัมผัสจะเห็นถึงปรากฏการณ์ของมวลที่ว่าง (Space) และแสง (Lighting) ที่ส่องกระทบรูปร่างรูปทรงของวัตถุเกิดภาพความงามจากแสงและเงาที่สะท้อนออกมาเป็นลวดลายและพื้นผิวต่างๆตามฤดูกาลและระยะเวลาที่ดวงอาทิตย์โคจรเคลื่อนผ่าน

- ภูมิทัศน์ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีรูปแบบตามธรรมชาติที่มีมุมมองและทิวทัศน์ไม่ซ้ำแบบเปลี่ยนไปตามเส้นทางการเดิน การมองและระดับชั้นความสูง เมื่อสัมผัสจะรู้สึกถึงความงดงามที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ

- ภาพทิวทัศน์ในมุมมองกว้างของภูมิประเทศและพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นที่ราบโล่งและเนินเขาที่มีความเขียวชอุ่ม สดชื่นและอุดมสมบูรณ์ ให้ความสวยงามตามธรรมชาติอันไม่มีที่สิ้นสุด

คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ทางนามธรรม

- การที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีสภาพภูมิประเทศที่หลากหลายเต็มไปด้วยพรรณไม้และสัตว์ป่าเป็นทัศนียภาพที่น่าเสนอให้เห็นเส้นขอบฟ้า (Sky Line) พื้นหลัง (Back Ground) เป็นท้องฟ้าที่สามารถปรับเปลี่ยนสีได้ตามกาลเวลาและฤดูกาล หรือการได้อยู่ร่วมในบรรยากาศอันสงบร่มรื่นสามารถสร้างการรับรู้ที่ส่งผลต่อจิตใจของผู้คนให้เกิดแรงบันดาลใจ อารมณ์และความรู้สึก

คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ (Historical Value)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เมื่อพิจารณาด้านตำแหน่งที่ตั้งและลักษณะทางกายภาพเห็นได้ชัดว่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาในอดีตมีความเหมาะสมเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้คน เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ในลุ่มน้ำป่าสักอันอุดมสมบูรณ์ ตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณเส้นทางโบราณสัญจรไปมาระหว่างพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางและที่ราบสูงภาคอีสาน อีกทั้งเขตฯยังมีที่ตั้งอยู่ใกล้เมืองโบราณสำคัญหลายยุคหลายสมัยในพื้นที่คือ เมืองศรีเทพ เมืองชัยจำปา ปรากฏนางผมหม ซึ่งสันนิษฐานว่าบริเวณนี้ในอดีตเคยเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณมาก่อน นอกจากนี้ยังมีแหล่งโบราณคดีบ้านหนองแดงและ แหล่งโบราณคดีบ้านหนองหมู ที่พบร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อีกทั้งภายในชุมชนโดยรอบมีรายงานว่าพบชิ้นส่วนพาชนะดินเผาและชิ้นส่วนโบราณต่างๆ

คุณค่าด้านสังคม (Social Value)

ในอดีตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาอาจจะมีคุณค่าทางสังคมเป็นเพียงแหล่งทรัพยากรป่าไม้และล่าสัตว์ที่ผู้คนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ พอทรัพยากรห่อยหรือหมดสิ้นไปก็ปล่อยให้ร้างว่างเปล่าไม่มีการฟื้นฟูดูแล แต่หลังจากการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาตามราชกิจจานุเบกษา ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา หน้าที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิมให้กลายเป็นพื้นที่ดำรงรักษาและอนุรักษ์พืชพรรณ สัตว์ป่าและทรัพยากรที่สำคัญของจังหวัดลพบุรีให้มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพดังจะเห็นได้จากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นสถานที่ศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านทรัพยากร

ป่าไม้และสัตว์ป่ารวมทั้งเป็นแหล่งปล่อยซังคินสู่ป่าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ท่องเที่ยวและศึกษาธรรมชาติ ป่าไม้ ขุนเขาและดาราศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาค

คุณค่าด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Value)

ปัจจุบันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาถือเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของภูมิภาคจึงส่งผลให้พื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของพืชพรรณและสัตว์ป่ามากมาย อีกทั้งสภาพภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขานาบกับพื้นที่ราบทั้ง 2 ด้านเป็นสถานที่ที่มีศักยภาพในด้านชลประทานแบบแรงโน้มถ่วงตามธรรมชาติ นอกจากนี้ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าที่ได้รับการอนุรักษ์ยังสามารถสื่อสารบ่งบอกเรื่องราวให้สังคมภายนอกได้รับรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่แห่งนี้จากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสามารถสรุปคุณค่าความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ตำแหน่งที่ตั้งเป็นพื้นที่ราบอยู่ระหว่างแนวเทือกเขาถือว่าเป็นพื้นที่รับน้ำสำคัญในการให้กำเนิดลำสนธิ อันเป็นลำน้ำสาขาย่อยที่จะไหลไปรวมกับแม่น้ำป่าสักเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคอยหล่อเลี้ยงชุมชนที่ตั้งอยู่รายรอบให้มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต

- การวางตัวของแนวเทือกเขาเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้พื้นที่โดยรอบเกิดฝนตก

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งมีความหลากหลายของสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ซึ่งระบบนิเวศของสังคมพืชในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่ช่วยในการเก็บกักน้ำ ชะลอน้ำและสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ผืนดินให้ระบบนิเวศอื่นๆ สามารถดำเนินพลวัตรของตนด้วยความสมดุล

- สภาพทางธรณีวิทยาและสัณฐานภูมิประเทศเป็นปัจจัยสำคัญให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นแหล่งเก็บกักน้ำ ชะลอน้ำ ส่งน้ำและกระจายน้ำตามธรรมชาติในรูปของน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินภายในพื้นที่และบริเวณชุมชนโดยรอบ

- สภาพภูมิประเทศที่มีสัณฐานสลับซับซ้อนและมีโพรงถ้ำอยู่มากเป็นแหล่งอาศัยหลบภัยและผสมพันธุ์ของสัตว์ป่าหลายชนิด โดยเฉพาะเลียงผา ซึ่งสัตว์ป่าสงวนที่สำคัญสามารถพบเห็นได้ตามธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา

- ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและการดำเนินพลวัตรของระบบนิเวศทั้งพืชและสัตว์

ผสมผสานลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ นับว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยให้ระบบนิเวศในภาพรวมของพื้นที่สามารถขับเคลื่อนและรักษาสมดุลให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้อยู่ในภูมิภาค

4.4 ภูมิทัศน์วัฒนธรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและจัดการแหล่งน้ำ

ความรู้เรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและจัดการแหล่งน้ำเป็นระบบความรู้ที่มีพัฒนาการจากความรู้พื้นฐานเชิงเทคนิคด้านอาหารและยาที่ใช้ในการดำรงชีพและการทำกิจกรรมเป็นความรู้เชิงเทคนิคในการแสวงหาและจัดการทรัพยากรให้เป็นปัจจัยในการผลิตเช่นความรู้ในการสร้างระบบการจัดการน้ำ เทคนิคการทำเหมืองฝาย การท่อน้ำและการควบคุมน้ำความรู้ในการจำแนกประเภทที่ดินและผืนป่า อีกทั้งการแปรรูปสมุนไพรให้เป็นยาหรืออาหารบำรุงสุขภาพ

สรุปผล

จากการศึกษาพื้นที่ทางกายภาพและประเมินศักยภาพ การใช้พื้นที่เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวางผังแม่บทและผังบริเวณของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาอย่างยั่งยืนนั้น พบว่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีคุณค่า เป็นพื้นที่ทางอุทกวิทยาต้นน้ำทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินที่คอยหล่อเลี้ยงพืชพรรณและสัตว์ป่า นอกจากนี้เขตยังมีภูมิทัศน์ฐานที่มีเอกลักษณ์ กล่าวคือเป็นพื้นที่ราบระหว่างเทือกเขาที่เกิดจากการมุดตัวของเปลือกโลกจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก อีกทั้งยังเป็นแหล่งศึกษาทางโบราณคดีและวัฒนธรรมที่รอการค้นพบ ฉะนั้นหากจะวางผังแม่บทและผังบริเวณในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาควรจะทำความเข้าใจต่อองค์ประกอบทางกายภาพ องค์ประกอบทางนามธรรม ความสัมพันธ์ของระบบนิเวศและคุณค่าความสำคัญของพื้นที่เพื่อการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ โดยไม่รบกวนหรือทำลายคุณค่า ความหลากหลายทางชีวภาพและความสมดุลของระบบนิเวศลง